

ПОНЯТТЯ ГІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кірін Роман

*кандидат юридичних наук, доцент,
докторант кафедри цивільного та господарського права,
Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»*

Гірничий закон України (далі – ГЗУ) [1] в ст. 1 визначає гірниче підприємство як цілісний технічно та організаційно відокремлений майновий комплекс засобів і ресурсів для видобутку корисних копалин, будівництва та експлуатації об'єктів із застосуванням гірничих технологій (шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики тощо). Виходячи з наведеного поняття можна стверджувати, що чинне законодавство пов'язує гірниче підприємство, головним чином, із гірничою діяльністю, або, за термінологією ГЗУ - гірничою справою, тобто діяльністю, пов'язаною з видобуванням з надр корисних копалин на основі новітніх досягнень науки і техніки.

В той же час, власне видобування корисних копалин із родовищ, що мають загальнодержавне значення та включені до Державного фонду родовищ корисних копалин розглядається законодавством і як господарська діяльність, яка донедавна, згідно Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" [2], підлягла ліцензуванню. Це цілком кореспондує із визначенням самого поняття "господарська діяльність", яке наведено у згаданому законі, а саме - будь-яка діяльність, у тому числі підприємницька, юридичних осіб, а також фізичних осіб - підприємців, пов'язана з виробництвом (виготовленням) продукції, торгівлею, наданням послуг, виконанням робіт.

Ще одним підтвердженням того, що гірнича справа і гірничі роботи розглядаються вітчизняним законодавством як один з видів господарської діяльності є визначення у Законі України "Про особливості оренди чи концесії об'єктів паливно-енергетичного комплексу, що перебувають у державній власності" [3] поняття "об'єкти паливно-енергетичного комплексу" - цілісні майнові комплекси або системи цілісних майнових комплексів підприємств, їх структурних підрозділів (філій, цехів, дільниць), які забезпечують (призначені)

та достатні для провадження господарської діяльності у сфері видобування кам'яного вугілля та лігніту (бурого вугілля), його переробки.

Логічним підсумком є розуміння законодавством зареєстрованої в установленому законодавством порядку юридичної особи незалежно від її організаційно-правової форми та форми власності, яка провадить господарську діяльність в якості суб'єкта господарювання.

Однак певну неоднозначність додає ГЗУ (ст. 2), поширюючи свою дію на правовідносини у сфері діяльності гірничих підприємств, установ, організацій, гірничих об'єктів, що займаються розвідкою, розробкою, видобутком та переробкою корисних копалин і веденням гірничих робіт, будівництвом, ліквідацією або консервацією гірничих підприємств, науково-дослідною роботою, ліквідацією аварій у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, незалежно від їх форми власності та підпорядкування, а також підприємства, установи, організації, громадян України, іноземних юридичних та фізичних осіб, осіб без громадянства.

По-перше, ГЗУ ототожнює гірничі підприємства, установи, організації та гірничі об'єкти в загальне поняття "гірничі підприємства", в той час, як той таки ГЗУ під категорією "гірничий об'єкт" розуміє окрему гірничу виробку (систему гірничих виробок) або виробку, що входить до складу гірничого чи іншого підприємства та використовується для видобутку корисних копалин та інших цілей, а також будівлі (споруди), які технологічно пов'язані з ними.

По-друге, гірниче та господарське законодавство по різному визначають суб'єктів гірничо-господарських та суб'єктів господарських відносин. Так, ГЗУ у ст. 5, закріплює, що суб'єктами гірничих відносин є юридичні та фізичні особи України, іноземні юридичні та фізичні особи, особи без громадянства, які здійснюють геологічне вивчення родовищ корисних копалин, проектування, будівництво (реконструкцію), експлуатацію, ліквідацію аварій та ліквідацію або консервацію підприємств з видобутку та переробки корисних копалин, а також проводять гірничі роботи, в той час як Господарський кодекс України [4] суб'єктами господарювання визнає учасників господарських відносин, які

здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. Хоча при цьому суб'єктом господарської діяльності визнається підприємство, установа, організація (їх філія, представництво, відділення) незалежно від форми власності, іноземна юридична особа (її філія, представництво, відділення), фізична особа - суб'єкт підприємницької діяльності, що здійснює господарську діяльність на території України.

По-третє, при визначенні гірничого підприємства (організаційної форми господарювання) як суб'єкта господарської діяльності слід виходити з дефініції Господарського кодексу України, за якою підприємство це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому законом.

Список використаних джерел:

1. Гірничий закон України / Офіційний вісник України, 1999, № 43 (12.11.99), ст. 2125.
2. Закон України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" / Офіційний вісник України, 2000, № 27 (21.07.2000), ст. 1109.
3. Закон України "Про особливості оренди чи концесії об'єктів паливно-енергетичного комплексу, що перебувають у державній власності" / Офіційний вісник України, 2011, № 60 (15.08.2011), ст. 2409.
4. Господарський кодекс України / Офіційний вісник України, 2003, № 11 (28.03.2003), ст. 462.